

Met de bodem aan de slag: het kan

Moeilijk, een black box, waar begin je aan? Dat komt bij menig ondernemer op als het gaat om het beheer van hun bodem. Dankzij het in 2013 gestarte programma Beter Bodembeheer is er kennis beschikbaar waarmee ondernemers aan de slag kunnen. Twee componenten zijn het Bodemkwaliteitsplan en de recent verschenen Bodemadvieskalender.

Tekst: Arie Dwarswaard | Fotografie: BO Akkerbouw

Onderzoek is mooi, maar wat kan de ondernemer ermee? Die vraag stellen ondernemers uit de hele agrarische sector al zolang als er onderzoek plaatsvindt. Dat geldt zeker voor bodemonderzoek, dat vaak lang duurt en niet altijd pasklare antwoorden oplevert. En dat is juist wel waar de ondernemer behoefte aan heeft. In 2013 startte het meerjarig onderzoeksproject Beter Bodembeheer, waarbij in een publiek-private samenwerking werd ingezet op een scala aan onderzoeksprojecten die met de bodem te maken hebben. Na de eerste periode van drie onderzoeksjaren was het nog lastig om ondernemers praktische tips te geven, maar aan het einde van de tweede periode van drie jaar lukte dat wel. Tijdens een Kennisdag in januari 2020 konden aan ondernemers de eerste puzzelstukjes worden aangereikt. Deze werden samengevat in zeventien bodemindicatoren voor landbouwgronden in Nederland (BLN). De onderzoekers zien die zeventien indicatoren als essentieel om een goed integraal beeld van de bodemkwaliteit te krijgen. Ze zijn helaas nog niet allemaal praktisch meetbaar door boeren.

VIJF GROEPEN

De zeventien indicatoren zijn verdeeld in vijf groepen. De eerste betreft de organische stof. Meetbaar zijn het organischestofgehalte, het koolstofgehalte en de afbreekbare fractie koolstof. Kijkend naar de fysische eigenschappen, dan zijn de textuur, de indringingsweerstand en de bulkdichtheid meetbaar. Nog lastig meetbaar zijn het watervasthoudend vermogen en de aggregaatstabiliteit. Wat de chemische kant van de grond betreft, is het van belang dat de ondernemer ten minste kijkt naar de pH, stikstof, kali en fosfaat. De biologische samenstelling van grond is ook meetbaar: het aantal regenwormen en de soorten zijn telbaar, zo ook de goede en schadelijke aaltjes. Tevens is tegenwoordig een indicatie te krijgen van de bacterie- en schimmelmassa, al zijn alleen de schadelijke aaltjes voor de boer meetbaar. De vijfde en laatste groep betreft de visuele waarneming. Die

is misschien niet goed in getallen uit te drukken, maar wel belangrijk. Wat ziet de ondernemer of de adviseur als het gaat om de fysische, chemische en biologische eigenschappen van een grond? Hoe diep wortelt het gewas, hoe ziet de structuur eruit en zijn regenwormen of andere biologische activiteiten zichtbaar?

Op basis van deze meetbare aspecten is vanuit Beter Bodembeheer het Bodemkwaliteitsplan opgesteld. Daar is in 2019 al op experimentele schaal ervaring mee opgedaan, zo werd duidelijk tijdens de Kennisdag over het programma Beter Bodembeheer van begin 2020. De afgelopen anderhalf jaar is door diverse adviseurs ervaring opgedaan. Zij zijn de boer opgegaan met dit digitale instrument om ondernemers te helpen om ze inzicht te geven wat er gebeurt als ze hun bouwplan veranderen.

Dag over plant- en bodemgezondheid

Ondernemers die meer willen weten over de nieuwste inzichten in het onderzoek naar een gezonde bodem en teelt, zijn op donderdag 16 september welkom bij Proefboerderij Vredepeel. BO Akkerbouw organiseert dan samen met de PPS Integrale aanpak voor de akkerbouw op zand en de PPS Beter Bodembeheer de Plant- en bodemgezondheidsdag. Deelname is gratis. Aanmelden is verplicht via www.akkerwijzer/plant-en-bodemgezondheidsdag.

In deze serie Topconditie draait het om de vraag hoe telers met bemesting het beste resultaat kunnen behalen. De topconditie kan betrekking hebben op de bodem, het bodemleven, de bodemweerbaarheid, het gewas en het bemesten zelf.

Kalender | bodemadvies

Over de Bodemadvieskalender

De bodem vormt de basis van een duurzame teelt. De komende jaren krijgt kennis uit de [PPS Beter Bodembeheer](#) steeds meer vertaling in maatwerkadvies voor akkerbouwers. Daarop voortuitlopend kan iedere akkerbouwer al aan de slag met verbetermaatregelen. BO Akkerbouw, haar 12 leden en de WUR geven met deze Bodemadvieskalender algemene adviezen. De kalender is onderdeel van het Actieplan Plantgezondheid (zie www.bo-akkerbouw.nl).

Extra maatregelen

boakkerbouw
voor de akkerbouw van morgen

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Met de Bodemadvieskalender kan de ondernemer per maand bekijken welke activiteiten nodig zijn voor een goed bodembeheer.

Onlangs is een tweede element aan de kennisverspreiding toegevoegd: de Bodemadvieskalender. Deze werd begin augustus gepresenteerd vanuit BO Akkerbouw en WUR en is onderdeel van het Actieplan Plantgezondheid. Daarbij is veel kennis uit de PPS Beter Bodembeheer verdeeld over de twaalf maanden van een akkerbouwbedrijf. Wat kan er in januari al gedaan worden en hoe werkt dat dan? Omdat de kalender digitaal is, kan er gemakkelijk worden doorgeklikt op links voor meer informatie. Op die manier krijgt de gebruiker toegang tot veel kennis die inmiddels over de bodem beschikbaar is.

Een paar voorbeelden:

- Voor april is het advies de grondbewerking pas te starten als de grond voldoende droog is, om verslemping en verdichting van de grond te voorkomen. Om goed inzicht in de bodemconditie te krijgen, is het spitten van enkele kuilen nuttig. Als de ondernemer nog meer wil weten, dan klikt hij op het hoofdstuk met adviezen over de bodemstructuur uit het Handboek Bodem en Bemesting.
- Voor augustus is het advies om na de oogst van loofgewassen een groenbemester in te zaaien. De keuze van de groenbemester hangt nauw samen met wat de ondernemer wil doen om de kwaliteit van zijn perceel op peil te houden of zelfs te verhogen. Zaai de groenbemester waar het perceel om vraagt, zo luidt het advies. Meer informatie is te vinden in het Handboek Groenbemesters; klik op Hoofdstuk 2 of Hoofdstuk 3.

De adviezen zijn opgesteld voor het akkerbouwbedrijf. De teeltcycli op dat bedrijf beginnen vaak in het voorjaar en eindigen in de herfst. Dat betekent dat voor zomerbloeiende bolgewassen de informatie redelijk goed overeenkomt in de tijd. Voor de voorjaarsbloeiers is het een kwestie van hier en daar wat schuiven in de tijd. De inhoud van de adviezen is echter voor een groot deel ook toepasbaar op het bloembollenbedrijf.

Programmалеider Janjo de Haan van de PPS Beter Bodembeheer benadrukt dat de Bodemadvieskalender een eerste begin is voor ondernemers. "Het is heel laagdrempelig. Dit is de eerste stap die een ondernemer kan zetten. Het Bodemkwaliteitsplan is daarentegen de top. Daar is ook hulp bij nodig van een adviseur, die samen met de ondernemer nagaat wat er gebeurt als die echt iets structureel aan zijn bouwplan wil veranderen."

DERDE PERIODE

Eind vorig jaar werd duidelijk dat de PPS Beter Bodembeheer nog voor twee jaar wordt verlengd. In 2021 en 2022 vindt er niet alleen vervolgonderzoek plaats, maar gaan onderzoekers ook de resultaten van de afgelopen jaren omzetten naar bruikbare adviezen voor ondernemers. Het Bodemkwaliteitsplan en de Bodemadvieskalender zijn het begin en naar verwachting van programmалеider Janjo de Haan zullen er nog meer volgen. ♣